

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 103. ÉVFOLYAMA

1968. DECEMBER XVII. ÉVFOLYAM 12. SZÁM

TARTALOM

Murányi János: Néhány gondolat az akácgazdálkodásról .. 529
Dr. Solymos Rezső: Adatok és javaslatok a fenyőállományok nevelésének racionalizálásához 535
Izrael Gábor: Az Északi-Középhegység felszár az erdőnevelési kérdéseikhez .. 540
Gémesi Mátyás—Szél Ede: A meddőhányók újrahasznosítása .. 546
Kolonits József: Madarak táplálkozásbiológiájának vizsgálata cser-tölgyes állományokban .. 549
Cserjés Antal: Gondolatok a tükörrelaskóp elvével kapcsolatban .. 553
Németh Ferenc: Az erdészeti fotogrammetria időszerű kérdései .. 556
Dr. Majer Antal: Növekedés- és termésvizsgálatok erdefenyő fiatalosokban .. 560
Dr. Hejmanowski, Slawomir: A varsói erdészeti kutatóintézet erdőtelepítési és fásítási osztályának nyártermesztési kutatómunkája .. 566
Jerome Renè: Erdészeti Nemzetközi Gépesítési Symposium .. 568
Dr. Papp László: 1968 nyarának időjárása .. 570
 Irodalmi Szemle:
 Könnyű faszervezetek a mezőgazdasági építkezésekhez (*Dr. Babos I.*) .. 573
 I. T. Beljajev: A különbözőzeti földjádék a SZU-ban (*Illyés B.*) .. 574
 Címkép: Régi eljárás új megvilágításban — újra gazdaságos
 Hátlapon: A gépesített természetes felújítás (Keletbükkii Áll. Erdőgazdaság. Foto ERTI, Michalovszky I. felvétele)

СОДЕРЖАНИЕ

Муранья Я.: Несколько соображений о ведении акациевого хозяйства .. 529
Д-р Шоймош Р.: Данные и предложение к рационализации выращивания хвойных насаждений .. 535
Израэль Г.: По вопросам выращивания дубняков в сухих условиях местопроизрастания Северного Среднегорья .. 540
Гемеш М., Сел Э.: Использование рудничных отвалов в Виртешском лесхозе .. 546
Колонитш Й.: Опыт по биологическому питанию птиц в насаждениях австрийского дуба .. 549
Чэряши А.: Соображения в связи с принципом зеркального телескопа .. 553
Немет Ф.: Современные вопросы лесной фотограмметрии .. 556
Д-р Майер А.: Исследования природы и плодородия молодых сосны обыкновенной .. 560
Д-р Хеймановский, Славомир: Работа отдела лесовыращивания Варшавского лесного научно-исследовательского института .. 566
Д-р Пapp Л.: Порода лета 1968 года .. 570

INHALTSVERZEICHNIS

Murányi J.: Einige Gedanken über die Robinienwirtschaft .. 529
Dr. Solymos R.: Angaben und Vorschläge zur Rationalisierung der Bestandserziehung bei Nadelbäumen .. 535
Izrael G.: Beitrag zur Bestandserziehung in Eichenwäldern auf trockenen Standorten des Nördlichen Mittelgebirges .. 540
Gémesi M.—Szél E.: Die Rekultivierung der Halden im Staatlichen Fortswirtschaftsbetrieb Vértés .. 546
Kolonits J.: Ernährungsbiologische Prüfungen an Vögeln in Zerreichen-Eichenbeständen .. 549
Cserjés A.: Gedanken über das Prinzip des Spiegelrelaskopes .. 553
Németh F.: Die aktuellen Fragen der forstlichen Photogrammetrie .. 556
Dr. Majer A.: Wachstums- und Ertragsprüfungen in Jungbeständen der gemeinen Kiefer .. 560
Dr. Hejmanowski, Sl.: Die Forschungsarbeit auf dem Gebiete des Pappelanbaues der Abteilung Aufforstung und Flurholzanbau des Forstliche Forschungsinstitutegs zu Warszawa .. 566
Dr. Papp L.: Das Wetter im Sommer 1968 .. 570

A lapban megjelent tanulmányok szerzői:

Cserjés Antal Erdőrend. Felügyelőség vezetője, Esztergom; *Gémesi Mátyás* műszaki vezető, Vértesi Áll. Erdőgazdaság pusztavámi erdészete, Pusztavám; *dr. Hejmanowski, Slawomir*, a varsói erdészeti kutató intézet erdőtelepítési és fásítási osztályának vezetője, Varsó; *Izrael Gábor* főelőadó, MÉM, Vadászati Igazgatási Osztály, Budapest; *Kolonits József* tudományos munkatárs, ERTI, Mátrafüred; *dr. Májer Antal*, egyetemi tanár, Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron; *Murányi János* termelési osztályvezető, Gödöllői Áll. Erdőgazdaság, Gödöllő; *Németh Ferenc* MÉM, Erdőrendező-ségek Műszaki Irodája, fotogrammetriai csoportjának vezetője, Budapest; *Szél Ede* erdőművelési csoportvezető, Vértesi Állami Erdőgazdaság, Tatabánya.

Néhány gondolat az akácgazdálkodásról

MURÁNYI JÁNOS

Ez év elejétől kezdve a 42/1967. MÉM utasítás az erdőfenntartási járulék meghatározásához az eddigi, választékok utáni helyett a fafajok bruttó fatömegét veszi elszámolási alapnak.

Ezzel a megoldással az új rendelkezés nyilvánvalóan azt kívánja elérni, hogy az értékesebb választékok haszna az erdőgazdaságokban feltűnőbben jelentkezzen és cél legyen az ilyenre való törekvés. A rendelkezés ilyen hatása kézenfekvő, számolnunk kell azonban egyéb következményekkel is.

Az Alföldön és annak peremvidékén erdeink jelentős része akácos. A Gödöllői Állami Erdőgazdaságban 40% az akácos, s ennek termőhelyi megoszlása a következő:

I—II. tho.	13%	jó gazdasági erdő
III. tho.	35%	jó gazdasági erdő
IV. tho.	33%	fafajcserével átalakítandó gazdasági erdő
V—VI. tho.	19%	lényegében talajvédelmi rendeltetésű erdő

Az új erdőfenntartási és erdőhasználati járulék kihatásának megismerése, akácosaink gazdasági értékelése érdekében először is azok választék-termelését értékeltem ki.

Az 1. táblázatban foglalt adatoknak értékre átszámításakor a következőket vettem figyelembe:

A) Rönk esetében a minőségi megoszlás:

I—II. tho-nál	I. oszt. rönk	5%	eszerint képzett átlagár 790,— Ft/m ³
	II. oszt. rönk	25%	
	III. oszt. rönk	75%	
III. tho-nál	II. oszt. rönk	10%	eszerint képezett átlagár 740,— Ft/m ³
	III. oszt. rönk	90%	

B) Bányafa a méretcsoportok szerint:

I—II. tho-nál	I—II. vt. csop.	20%	ennek megfelelő átlagár 585,— Ft/m ³
	III. vt. csop.	50%	
	IV. vt. csop.	30%	
III. tho-nál	I—II. vt. csop.	30%	ennek megfelelő átlagár 570,— Ft/m ³
	III. vt. csop.	50%	
	IV. vt. csop.	20%	
IV. tho-nál	I—II. vt. csop.	65%	ennek megfelelő átlagár 530,— Ft/m ³
	III. vt. csop.	35%	

Választékmezogazlás

1. táblázat

Megnevezés	I. tho.		II. tho.		III. tho.		IV. tho.		V. tho.		VI. tho.	
	m	s	m	s	m	s	m	s	m	s	m	s
Fatermési tábla alapján végh. br. fatömeg (átlagban 80%-a) m ³	248	245	192	187	134	129	84	82	44	44	25	25
Megállapított vágás- érettségi kor, év ...	35		35		30		25		20		20	
Átlag mellmagassági átmérő, cm	27	24	24	21	19	16	14	12	10	8	8	6
Kitermelhető nettó fatömeg, m ³	212	210	164	160	116	111	74	72	40	40	23	23
Nettó fatömegből ágfa, m ³	20	20	16	16	14	14	11	11	12	12	14	14
Nettó fatömegből vastagfa, m ³	192	190	184	144	102	97	63	61	28	28	9	9
Nettó fatömegből iparifa:												
rönk, m ³	40	35	30	20	5	2	—	—	—	—	—	—
bányafa, m ³	45	47	30	35	17	15	8	5	—	—	—	—
b. dorong, m ³	5	5	8	10	10	10	10	10	5	5	3	3
fagyártmányfa, m ³	30	30	25	20	20	20	10	10	3	3	1	1
szőlő támfa, m ³	5	4	8	10	8	8	7	5	1	1	—	—
hazai karám és mezőgazd. szerfa, m ³	20	22	12	15	10	10	5	5	3	3	1	1
összesen, m ³	145	143	113	110	70	66	40	38	12	12	5	4
Nettó fatömegből vastag tűzifa, m ³	47	77	35	37	32	32	23	23	16	16	4	5

A többi választék feladóállomási, vagy belső felhasználási átlagos ára az árjegyzék szerinti. A tűzifa feladóállomási ára, 6 hónapos száradású fát feltételezve és ennek megfelelően 6 q/m³ súlyt véve figyelembe, 226,— Ft/m³. Az ágfát erdőgazdaságunk 80,— Ft/m³-ért értékesíti tóaras formában és ennek megfelelően erre a választékra külön termelési költség nem merül fel.

Ezeknek az adatoknak az alapján állítottam össze a 2. táblázatban a nettó fatömegnek feladóállomási értékét termőhelyi osztályonként.

A további levezetés során bizonyítottan nem követek el jelentős hibát, ha termőhelyi osztályon belül a mag- és sarjeredet átlagával számolok mind a bevételek, mind a fatömeg és annak kitermelési, forgalombahozatali költségének meghatározása esetében. Az árbevételek és kiadások viszonyát, valamint azoknak 1 ha-ra és 1 m³-re vetített eredményét a 3. táblázat tartalmazza.

Területegységi faállomány feladóállomási értéke

2. táblázat

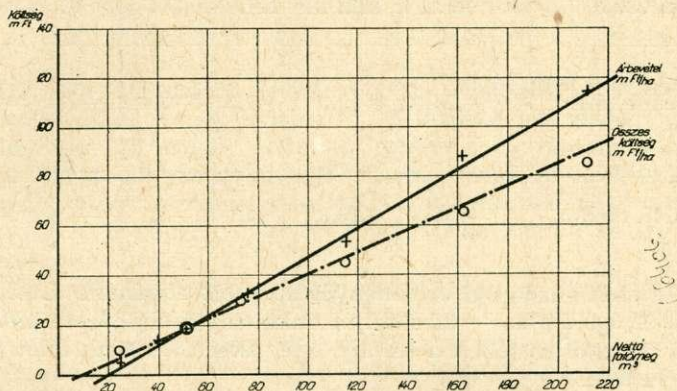
Thely és eredet szerinti szétválasztás	Rönk	Bánya-fa	B. dorong	Fagy. fa	Szőlő támfa	Egyéb ip. fa	Össz. ip. fa	Vastag tfa	Vékony tfa	Teljes érték
	mFt/ha									
I. Tho.-n állomány mag	31,6	26,3	3,1	21,0	4,2	12,0	100,6	10,6	1,6	110,4
sarj	27,6	27,5	3,1	21,0	3,4	13,2	97,9	10,6	1,6	108,0
II. Tho.n állomány mag	23,7	17,5	4,9	17,5	6,8	7,2	79,4	7,9	1,3	86,8
sarj	15,8	20,5	6,1	14,0	8,5	9,0	75,1	7,7	1,3	82,9
III. Tho.-n állomány mag	3,7	9,7	6,1	14,0	6,8	6,0	46,5	7,2	1,1	54,6
sarj	1,5	8,5	6,1	14,0	6,8	6,0	42,9	7,2	1,1	51,2
IV. Tho.-n állomány mag	—	4,2	6,1	7,0	6,0	3,0	26,3	5,2	0,9	32,4
sarj	—	4,2	6,1	7,0	4,2	3,0	24,5	5,2	0,9	30,6
V. Tho.-n állomány mag	—	—	3,1	2,1	0,9	1,8	7,9	3,6	1,0	12,5
sarj	—	—	3,1	2,1	0,9	1,8	7,9	3,6	1,0	12,5
VI. Tho.-n állomány mag	—	—	1,8	0,7	—	0,6	3,1	0,9	1,1	5,1
sarj	—	—	1,2	0,7	—	0,6	2,5	1,1	1,1	4,7

Területegységni akácállomány eredmény-számvetése

3. táblázat

Megnevezés	I. tho.	II. tho.	III. tho.	IV. tho.	V. tho.	VI. tho.	Thelyi átlag szerint az erdőgazda- ságban
Árbevétel, mFt/ha	109,2	84,9	52,9	31,5	12,5	4,9	43,3
<i>Kiadások:</i>							
Erdőfenntartási járulék, mFt/ha	24,9	19,1	13,2	8,4	4,5	2,5	11,0
Erdőhasználati járulék az előbbie 60%-a	15,—	11,5	7,9	5,0	2,7	1,5	6,6
Kitermelési és forgalombahozatali közvetlen költség vagonba rakva, az összes vastag fára számolva, 165/m ³	31,5	34,1	16,5	10,2	4,6	1,5	13,4
Egyes választékok kergezési költsége, 55/m ³	3,1	2,8	1,9	1,3	0,4	0,2	1,6
Összes közvetlen kiadás	74,5	57,55	39,5	24,9	12,2	5,7	32,6
Vállalati rezsi a közvetlen költség 14%-a	10,4	8,1	5,5	3,5	1,7	0,8	4,7
Teljes önköltség	84,9	65,6	45,0	28,4	13,9	6,5	37,3
1 ha-ra vetített eredmény	+ 24,3	+ 19,3	+ 7,9	+ 3,1	—1,4	—1,6	+ 6,0
1 m ³ nettó fára vetített eredmény, Ft	+ 114,0	+ 119,0	+ 70,0	+ 42,0	—35,0	—70,0	+ 64,0

Az árbevételeket és az összes költséget grafikonra is felhordva (ábra), a kiegyenlített két vonal 50 m³/ha fatömegnél metszi egymást. Ez azt jelenti, hogy a legjobb választékolás esetén is minden olyan akácós kitermelés, amelynek nettó fatömege 50 m³-nél kevesebb, feltétlenül veszteséges:

A viszonyoknak megfelelő fatermési osztályok átlaga azt mutatja, hogy a nettó fatömeg középértéke 94 m³/ha, és ennek megfelelően 1 m³ fa tiszta haszna 64,— Ft, vagy 1 ha-é 6016,— Ft. Ez a jóhiszeműen vett átlagszámok alapján is nagyon soványnak látszó jüvedelem azonnal eltűnik, mihelyt a termőhelyi átlagot, azaz legalább a 94 m³/ha nettó fatömeget nem tartjuk, vagy az értékesítési árak az ERDÉRT árjegyzékében szereplő, ún. szabad árak alá esnek. Ezen túlmenően figyelembe kell még venni, hogy a gyakorlatban akácós erdeink nagyon ritkán teljes sűrűségűek. Különösen áll ez a gyengébb termőhelyekre. Ennek megfelelően egy IV. th. 70%-os sűrűségű erdő nettó fatömege már csak 60 m³.

Az erdőgazdálkodás jövedelme azonban nem zárul le a kitermelt faanyag forgalmazásával. Minden erdőrésztlet újraerdősítéséért a 42/1967. sz. rendelkezés szerint meghatározott egységárat kapjuk. Ezek az egységárak 1970 végéig célállomány-típusoktól függetlenül azonosak. Ugyanakkor köztudott dolog, hogy az egyes célállományok létesítési teljes önköltsége jelentősen eltérő. Erdőgazdaságunkban az utókalkulációs adatok a következő eredményt mutatják:

4. táblázat

	Összes közvetlen	Rezsivel növelt teljes
	önköltség, Ft/ha	
Elegyetlen nemes nyáras	12 000	15 100
Akácós nyáras	11 700	14 600
Erdeifenyves lombeleggyel	19 200	26 200
Feketefenyves lombeleggyel	21 000	28 700

A további kalkuláció egyszerűsítése érdekében kimondható, hogy az akácós és nyáras fő fafajú erdőstések 15 000 Ft/ha, míg a fenyős típusúak 27 000 Ft/ha költséget igényelnek. Köztudomású, hogy a IV. th.-ba sorolható erdők jó része, és az annál gyengébb akácósok teljes egészükben erdei- vagy fekete-fenyvesekké alakítandók át, míg a jobb területeken továbbra is biztonsággal

termeszthető az akác vagy nyár fafaj. Adataink végső összevetése az 5. táblázat szerinti gazdasági eredményt mutatja:

5. táblázat

Megnevezés	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Th. átl. szerint
Fakitermelés 1 ha-ra vetített eredménye, mFt . .	+ 24,3	+ 19,3	+ 7,9	+ 3,1	—1,4	—1,6	+ 6,0
Erdősítés 1 ha-ra vetített eredménye, mFt	+ 7,0	+ 7,0	+ 7,0	+ 1,0	—5,0	—5,0	+ 2,7
1 ha akácossal telj. eredm. . .	+ 31,3	+ 26,3	+ 14,9	+ 4,1	—6,4	—6,6	+ 8,7

Az erdősítések gazdasági eredményét az adott elszámoló árak minőségi átlaga — azaz 22 000 Ft/ha — és a teljes önköltség különbözete szerint határozta meg. A IV. tho. esetében a terület felét akáccal, másik felét fenyővel felújíthatónak vettem.

A felsorolt adatok birtokában az akácgazdálkodás jövője szempontjából további gondolatok felvetése is szükségesnek látszik. Ezek közül néhányra szeretném felhívni a figyelmet.

Kétségtelenül indokolt a gyenge fatermésű osztályba sorolható akácok lecserélése. Erre azonban az erdőgazdaságokat sem a faárak, illetve a megtermelhető faválasztékokból elérhető árbevétel, sem az újraerdősítés költségkihatása, illetve annak gazdasági eredménye nem ösztökéli. Vitathatatlan, hogy a vevőnek mindegy, milyen termőhelyi minőségű erdőből eredő fát vásárol, ő jó anyagot és olcsón kíván venni. Így tehát a fa árában a termőhelyi változások következménye nem fejezhető ki. De annál inkább biztosítható a gazdasági eredmény nivellálása az újraerdősítés elszámoló árának meghatározásában. Kimondható pl. az, hogy a gyenge termőképességű akácok átalakításáért olyan térítést kell adni, amelynek alapján az egész termelési ciklusra az erdőgazdaság nem fizet rá. Ellenkező esetben természetesen tartható a vágásbasorolásoknak a jobb akácok felé történő terelése.

Közismert dolog, hogy a gyenge akácaink területének csak egy része alakítható át fafajcserével gazdasági erdővé, másik részük bármilyen fafaj esetében talajvédelmi rendeltetésű erdő lesz. A szélsőséges homokbuckák vagy szélfújta oldalak stb. erdőterületei talajvédelmi jellegű erdők fenntartására képesek csak és gazdasági eredményük legfeljebb közvetve van, vagy lesz. Ezeket a területeket az üzemtervek „fatermést szolgáló” meghatározásából ki kell vonni, és át kell tenni mind a talajvédelmi rendeltetésük közé. Ezeknek az erdőterületeknek kezelése, szükség szerinti átalakításuk vagy újraerdősítésük, egyáltalában a velük való gazdálkodás nem a gazdaságos fatermesztés fogalmi körébe tartozik, hanem — ha szükség van rá — azt külön meg kell fizetni. Végeredményben javaslatom az, hogy minden fafajra, és általánosságban is, a jövőben az üzemtervek nagyon gondos mérlegelés alapján válasszák ketté

— a gazdasági, tehát gazdaságosan kezelhető és

— a védelmi, azaz gazdaságosan nem kezelhető erdőket.

Akácok esetében kiegészítem ezt azzal, hogy a fafajcserés átalakításra ítélt erdők egy része — amelyek fafajcsere után gazdasági erdővé válnak — legyen úgyszintén gazdasági erdő, de a másik része — amelyből bármilyen fafajok alkalmazása révén sem biztosítható gazdasági erdő — talajvédelmi ren-

deltetésűnek sorolandó és kezelendő. Egyébként is kívánatos volna, hogy vágás-felújítási feladataink kettéválasztása megtörténjék. Megtudnánk ennek révén, hogy védelmi rendeltetésű erdők mennyi van, és azok kezelése mibe kerül. Jobban megismernénk az ezekkel összefüggő ráfordítások és eredmények viszonyát. Köztudott, hogy e feladat ellátása sok pénzbe kerül és csak jelentős mennyiségű jó erdő gazdasági eredménye teszi lehetővé a szükséges költségek biztosítását.

Idetartozik még az akácfa jelenlegi piaci elhelyezési lehetőségének néhány egyéb következményének kérdése is. Általában jellemző, hogy a vékony akácfa maximálisan 20 cm-ig könnyen értékesíthető (bányászati anyagok), ugyanakkor a 21—25 cm vastag anyagnak szinte nincs felvevője. 26 cm feletti anyag — amely talpfa rönknek megfelel — erdeinkben alig van, illetve az ilyen méretes egyedek nagyon gyakran töben bélkorhadtak és így talpfa gyártsra alkalmatlanok.

Át kell tehát alakítanunk az akácgazdálkodás és az akácok nevelésének eddigi koncepcióját. Olyan akácokat kell felnevelni, amelyek nagy tömegben adják a piac által igényelt választékokat. Sűrűbb hálózatban — kevesebbszer gyérintve — és rövidebb vágásfordulóval kell akácok erdeinket kezelni és az üzemetri előírásokat is ezekhez a követelményekhez kell igazítani.

Adatok és javaslatok a fenyőállományok nevelésének racionalizálásához

Dr. SOLYMOS REZSŐ

Erdőnevelésünk korszerűsítésének és racionalizálásának alapjait az *Erdőnevelési Utasítás* (49/1956. OEF. sz.) teremtette meg. Az elmúlt tíz esztendőben az utasítás előírásait a gyakorlat átvette és sikerrel alkalmazta. Ma is csak az elismerés hangján emlékezhetünk meg az utasítás szerzőiről. Az általuk kialakított irányelvek sikerrel kiállták a próbát és *alapot szolgáltatottak a magyar erdőnevelés állandó jellegű továbbfejlesztéséhez.*

Éppen úgy, miként az erdőgazdálkodás valamennyi ágazatában, az erdőnevelésben is hasznosítani kell a tudományos kutatások eredményeit és a korszerű technikát. Ezen a téren pedig sok újat hozott az utóbbi évtized. Alkalmazni kell őket a gyakorlatban is.

Az általános erdőnevelési és faterméstani kutatáson belül *kiemelkednek a fenyőerdőkkel kapcsolatos eredmények.* A fenyőtermesztés fejlesztésével Európa-szerte sokat foglalkoznak. Ez nálunk a jelentősebb feladatok között szerepel. A fenyvesítés tervezett növelése nagyobb munkát jelent az erdőnevelés számára is. A megnövekedett feladatok gazdaságos végrehajtása érdekében *az erdőnevelési munkákat racionalizálni kell.*

A helyesen értelmezett racionalizálás pedig az állományok fatermőképességének és a termelési célnak megfelelően elsősorban attól függ, hogy

a) hány éves korban,

b) milyen eréllyel,

c) mekkora visszatérési idővel (hányszor) hajtjuk végre a nevelővágásokat.

Ezen belül pedig alapvető szempont az, hogy minden munkát csak olyan mértékben szabad elvégezni, amilyen mértékben a termelési feladatok gazdaságos megvalósításához feltétlenül szükségesek.